

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Александър Рангелов

член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” в ДВ. бр. 39/20.05.2011 г.

Като единствен участник в конкурса за заемане на академическата длъжност „доцент” обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” в ДВ бр.39/20.5.2011 г. д-р Калоян Смилков защитава академическата си претенция със солидно портфолио от научна продукция: монография „Властта и човекът” /Изследване на властовия опит/-2011 г.; 14 самостоятелни статии, публикувани в отечествени научни списания и един опус, публикуван в чужбина /2007 г./ и още 12 доклада изнесени на национални и международни научни форуми. Значимата продукция е профилирана по темата на конкурса и е ангажирана с основополагащи проблеми на политическата наука.

Епикризата на научно-изследователската и педагогическа дейност на д-р Смилков не би могла да пренебрегне монографичното изследване „Властта и човекът”/Изследване на властовия опит/, регистрирало значими приноси, профилиращи академичната му тежест, за да е видно, че тя не просто надхвърля по значимост обогатяването на научното знание, но манифестира нова тематизация на властовите отношения - по признание на автора, проблематизираща установения етатизиран подход към властта, оказал се не особено продуктивен за разкриване на „етатитизираните й предикати”.

Би било наивно очакването репрезентативна картина, записана в рецензията да представи всеобща критична инвентаризация на идеите, декларирани в научната продукция ,подплатила и очертаваща академичния профил на д-р Смилков - те са по-богати и дълбоки в сравнение с бедните

възможности на ограниченията, предписващи представянето им в някаква строга система. Нещо съществено обаче е очевидно - пред нас е продукция с приноси, манифестирани в ясен епистемологичен контекст, с предметно позиционирани референции.

Конкретно-монографичното изследване на д-р Смилков запълва теоретическа празнина в политическата наука, свързана с изследването на властовия опит. В традицията на политическата наука този проблем според него е представен чрез поредица въпроси, провокирани от класификацията на властовите отношения, от политическите форми и културната им детерминираност. Властовият опит, типологията и принципи на властови баланс реферират целевите фокуси на изследването. Логично разположена в тези рамки е и тематизацията на феномена политикогенеза. Задачата - да се осветли и другата, „тъмната страна” /Смилков/ на властовия опит е тематично регистрирана от предметно заложената цел – при това имаща и научно-приложни референции. Декларирано е, че приет семиотическия подход, прилаган в „повечето” антропологически наука. Между другото, редом с тематизациите на основополагащи проблеми на властовия опит, авторът разполага и една не така ясно манифестирана, но последователно и то успешно решавана в отделните сегменти на изследването „странична” задача - да се уплътни съдържателния профил на политическата антропология. И още по-конкретно - в седемте първоначални параграфа на изследването, оформили относително самостоятелен тематичен кръг, са рефлектирани основополагащи парадигми, осмислящи властовия опит. Повечето идват от традицията и изграждат традицията. Останалите параграфи регистрират структурните елементи на властовия опит, „които служат за политически маркери”.

Сполука са постигнатите важни параметри на властовия опит, резултирани като инициращи, комуникиращи и нормализиращи. Още по-полезни са обсъдените в сравнителна преспектива различни

аспекти на властовия опит в битието на различни култури. Систематизираните от Смилков изводи трасират пътя към предметна типология на политическите форми. Трудно пренебрежимо е нарочното признание, че съществуването на паралелни неевропоцентрични култури излъчва сериозни предизвикателства пред политическата антропология. Хипостазирани са два инструментални плана-единият, описващ вътрешната логика на властовия опит и другият, декласифициращ властовите отношения и политическите им форми, отразени „чрез различни подреждания”, за да се постигне природата на политическите институти и конкуренция чрез латентността на противоречията и конфликтността /културно моделирана преди всичко ,но и също така преди всичко политически изживявана/.

Според Смилков балансът е основен проблем във функционирането на всяка политическа система, като структурирането на властта, води неизбежно до конфликти. Този проблем се радва на нарочно внимание в по-ранна статия, озаглавена „Историческият шанс на агониката като коректив на политиката”/2005 г./ . Не по-малко значимо е и признанието, че постмодерната същност на властовия опит е по-скоро резултат от игра, споделяща принципите на културния агонизъм. Полезни стъпки в развитието на идеите на д-р Смилков са свидетелствата на статии като „Политическият фантазъм, или изобретяването на модерната утопия” /2008 г./, „Нерефлектираната социално-политическа реалност и порядък” /2007 г./, „Нормалността като проблем на сигурността в постмодерните общества” /2010 г./.

Възможните епистемологически терзания, провокирани от проблематизацията на структурни елементи на политологическия наратив са успокоени от достойнствата на продукцията, удостоверила логично разположени аргументи и позициониран продуктивен фокус на теоретическия анализ. Наистина и д-р Смилков не е радикално

еманципиран от изкушенията на логицизираната практика, обсебила политологическия дискурс. Преживяван в монологичен език, той е наситил определени структурно-нормативизирани сюжетни линии, за да прелее в крайностите си в своеобразен „комуникативен солипсизъм”-сиреч, едничкото битие, с което се съотнасят изследванията в платформата на подобна теоретическа практика са ресурсите на формално-правилното мислене. Без да е контрапродуктивна и още по-малко противоположана споменатата „монологичност” мимикрира в диалогически „норми”, за да се върнем при познати неща-та и диалозите на Платон, по силата на монологизма на логиката им не винаги са драматизирана диалектика. Нещичко подобно се прививда и при новото - при предизвикателствата на новото.

Бележката не проблематизира съдържателността и основателността на авторската „монологичност”, като условие за теоретическа еманципация. Смилков не е обсебен от престижността на позитивисткия маниер на мислене, лесновато издаващ индουλгенция на идентификации „подплатени със свидетелства на фактите и съответните обяснителни схеми. В изследователския му патос са споделени и ресурсите на „елементарната” убеденост, нерядко така отслабена от хипостазирани обяснителни структури на някои пред-зададени истини на политическата наука. Убеденост, която не отменя изследователската строгост, а стимулира съдържателното развитие на изследването. Изследване, споделило в пълен обем конвенцията за наличие на концептуална завършеност.

Кураж, твърде много кураж и респектираща специализирана грамотност е потребна, за да се настаниш върху остросюжетно проблемно-критично поле на съвременната политическа наука, за да съсредоточиш изследователския си патос върху нейни фундаментални проблеми, върху основополагащи парадигми. Съдържателното деактуване на

основополагащи теми в съвременната политическа наука легитимира претенциите на Смилков да пледира не само за необходимостта от семиотическия подход към политическото, или, което е същото; към властта, но и да ”предпостави” продуктивността на предложения подход. И, което е по-важно - да намери в политическата проблематика онтологическите простори на неререфлектираната природа на властта, на политиката. Смилков е убеден в евристичния ресурс на новия подход и в аванс ще трябва да се признае, че форматираният в монографичното изследване тези и приноси валидизират съдържателността на тази претенция. Не по-малко ценно свидетелство за полезно новаторство-предизвикателство е, че то, изследването, подобно на роман с „отворен финал”, декларира със съдържателните си предизвикателства нови хоризонти за последващи изследователски инициации. Регистрирани са теми, обозначени са съдържателни полета за енергични теоретични дискусии.

Етатистките представи за природата на властта са поизлиняли пролегомени, поддържащи впечатлението за демонстрирана респектираща ерудиция и продуктивност на рационалистическата методология. Системистифицираната картина на света, рисувана от етатисткото усвояване на властта, на политическото, ерозира под напора на нерационални импликации в политическото творчество и очевидната несъизмеримост на реалните процеси с битувачи методологически платформи. Подобна „теоретическа” продукция не е респектиращо свидетелство за системна способност да разшифрова „властовостта” като нещо-макар и неререфлектирано - от многоликостта и многозначността на културата.

В известен смисъл Смилков е семиотик в действие, което ще рече свободен от свидетелства на авторитети и вечни истини, активен тълкувател, оспорващ видимостите, разбулващ кодовете, обясняващ

значенията. В семиотичен контекст предизвикателствата свързани с обяснението на властовостта, на властовия опит са поддържани от традиционната критична рефлексия, или, което е същото-от политологичната ортодоксалност, която не е чужда на неизменността на значенията, на постоянното повторение - за да се окаже в парадоксалното си битие особен вид антисемиотика. Размишленията на Смилков не регистрират преднамерено еретичен слог, маниерно проблематизиращ функциониращи парадигми, а проектират жи алтернативен подход отразил предизвикателствата към „надменността на разума”, защото логиката на познанието изискващо разширяване и задълбочаване, се превръща в един един момент в съдбоносно предизвикателство за самата „доктрина”. Културата сама създава основанията и субектите на своето отрицание, защото се е самообрекла с деформациите, които поражда. От хранилище на знанието се е превърнала в „затвор на знанието”.

В аргументацията на Смилков контурите на залеза на етатиското се проектирани от възцарения се формализъм,от стеснената възможност за развитие и непродуктивен херметизъм, от загуба на контактите с действителността. Той предлага развитие на алтернативен семиотичен подход към политическото, към властта, властовия опит, към културата, чието феноменологично битие споделя процеси на акумулиране, но и на освобождаване - това, което в един контекст изглежда като апокалипсис, в друг привижда признаци за пораждаване на нещо различно. Етатиската политологична доктрина самоидентифицира себе си като затворена и завършена система, но Смилков подхожда към теорията като отворена система, пронизвана от семиотични конфликти. И още - зад ценностно-знаковата ѝ система не се намира нищо, не стоят вечни, завършено установени структури, които просто очакват познавателното си разшифроване.

В известен смисъл двувалентността на енергиите, освобождавани от двете мисловни системи се конкурират в него самия. Особено силни са предизвикателствата на кодифицираната система на етатисткото политическо мислене, чиято семиотичност споделя голяма традиция, независимо от неубедителността и формализма на тезите. Смилков не може да не напусне границите на културата, която оспорва и в същото време да не плати данък на ритуализираните процедури на доминиращата политическа култура, защото за да изрази новаторските си идеи използва знаците ѝ, символиката ѝ, езика ѝ... Въпреки това не е обречен на неуспех, защото тезата за промяна на подхода провокира промяната на начина на мислене, защото в наличния теоретичен ресурс на политическата наука инструментите на рационализма са проблематично ефикасни. Защото с тезата си за семиотичен подход към реконструкцията на властовия опит полемизира със съдбата на големите, на водещите теми - за отношението власт-мислене, властови опит, политическо, ”културеми” и политика... Индикиран конфликт между две начала, две ценностни системи в едно поле, което губи претенциите си за универсалност проблематизирана от неговата двойственост - от традицията на етатизма, на теоретическата принуда, обсебена от застинали значения, от „повторението” в директен контакт с новоутвърждаващото се предизвикателство.

Наистина политическият дискурс може да произведе различна драматургия на политическите инсталации. Смилков приема логиката на разбирането, а не на обяснението. Касирер ни подсеща, че разумът не е адекватен термин за всеобхватно обозначаване н на културата в разнообразието ѝ от форми. Форми - символични и следователно априори нерационални. Полезни подсети идват и от Епиктет - това което тревожи човека не са нещата, а мненията му за нещата - за да потъне в лингвистическите форми на езика, на художествените образи, на

митологическите символи и социокултурни ритуали. Разграничението от рационализма на етатисткото обсебване на политическата наука, преследваща идентификацията на единствената истина с рационалните инструменти на логическите доказателства е обясним и обоснован, за да се приеме логиката на разбирането, преодоляваща границата между образно и понатийно мислене. Защото всяка социокултурна система е „истинна” в своя ред - културните практики не си противоречат, а се допълват. Принцип, приемащ потайната недоизказаност, предпазливата неизказаност като маркери на общо търсене на нов смисъл. Културата на този подход предполага продължението като принцип - в това е особената значимост на 120-те „нестандартни” страници на „Власта и човекът”.

Смилков убеждава, че модусите на етатизирания политически дискурс описват стохастическата вселена на политическото като наличност, побрала многообразие от процеси, в които причина и следствие имат асиметричен характер, поради което детерминистичните обяснения са проблематични в контекста на практическата им полезност. Политическият дискурс демонстрира като производител на символна система от значения, че политическото е във властта на функциониращо разнообразие от „политически езици”, разположени в поле на перманентна конкуренция. Модусите на политическата интерпретация подсказват, че дискурсивната практика не е самодостатъчна диалогична структура, промисляща конкретен сегмент от отношения, а е сложно единство от езикови форми, значения. Оптическият фокус в изследването привлича вниманието върху демонстрираните последици от наличното многообразие политически идентификации и намерения, портретирани съответно в оценъчно-нарративни форми на разбирането.

Наративните форми на етатизирания дискурс, споделящи спецификата на семантичната им структура и усвоили нещо от конкретиката на фактологичната, метафоричната, номинативна,

инситуативна, апелативна и креолизиран типове аргументация и пасионарност на свидетелствата за безценността на дадени политически действия представят според автора нещо от трудностите пред предефинирането на политическия дискурс в логика на разбирането. Не е ли същата семиотична ситуация, припомнена от Фуко ,която привлича вниманието към затрудненията на човек, съзряващ достолепието си в криво огледало. Ситуацията е двусмислена - опитът от предишни срещи с огледалото подсказва, че огледалото лъже, но същевременно същият опит е категоричен, че огледалата не лъжат по принцип. Човек припозвава образа си в кривото огледало като себе си и същевременно не се идентифицира с виртуалното си „аз”. „Рационалният политически дискурс” също съобщава за вече разказани неща, без да представи валидни основания, че вече разказаното означава непременно разбрано. Защото няма основателно експлицирани принципи на реално политическо конструиране - в сложна културна среда модусите на политическата интрепретация, или, което е същото думите в политиката като че ли са всичко. Знаковата среда гарантира свободата на самата политика – тя може да бъде едновременно няколко политики, да сменя характера, възраста, героите си. Мълчи ли субектът, като че ли го няма, заговори ли, може да бъде всичко.

Един стих от *De contemptu mundi* на бенедиктинца Бернар дьо Морле ангажирал се с вариации върху темата *ubi sunt* напомня, че независимо от преходността на битието, остава названието на нещата. П.Абелар, използва максимата *nulla rosa est*, за да покаже в каква степен езикът може да говори не само за отминали, но и за несъществуващи неща. У.Еко използва за тази цел „розата”, защото в нея разкъсването в наратива между означаващо и означавано, между реално и символичните значения на розата, подобно на ухание се отделя от обекта, за да изпълни пространството с всевъзможни асоциации. Смилков посочва, че в политиката наративното не е свързано непосредствено с фабулата, със

съдържателно-повествователния пласт на случващото се ,но символите, вложени в него са в тясна връзка с принципите на функционирането на политическото като интерпретационна загадка. Защото политическото е необятен терен на разнопосочни интерпретации, за да даде живот на любимата фигура-политическия театър - място на сблъсъци, представление на марионетки, китайски сенки...Театърът в многобройните си превъплъщения е закон на творческо преобразяване. Политическото пространство, или политическият театър не е просто място на потаен смисъл, който трябва да бъде дешифриран,а сам по себе си е смислов генератор, от който тръгват различни политически траектории. Смилков е артикулирал много от тези значими неща и във „Властта и човекът” и в повечето от статиите си, предметно ориентирани към теми на политическата антропология и семиотика, на конфликтологията. Теми, записани и в поредица доклади, белязали участието му в редица национални и международни научни форуми.

Философицизираният език на д-р Смилков, предметил превъплъщенията на предизвикателствата пред творчеството му декларира отрядно присъствие в политологическата общност на учен с открояващ се изследователски темперамент и ярка, индивидуализирана стилистика. Достойнствата на монографичното изследване и цялостната му продукция профилирана в областите на политическата авнтропология, семиотика и конфликтология надхвърлят обогатяването на знанията в предметното поле на политологическата наука, като очертават профила на нов продуктивен подход към политическото. Формираните от този подход проблемни полета за дискусия на свой ред ще съдействат за развитието на политическата наука.

Академическият профил на д-р Смилков би бил недопустимо дискредитиран, ако се пренебрегне съдържанието на образователното му присъствие във ВСУ. Ангажиран е с лекционни курсове по политическа

география, политическа антропология, политическа семиотика, сравнителна история на политиката; разработил е учебните програми по „Политическа антропология”, „Политически конфликти”, „Политическа география”, „Политическа семиотика” и „История на политическите идеи”. В съдържанието на тези дисциплини Смилков трансферира значими неща от научно-изследователската си продукция - в частност като експлицираните понятия „властови опит” и „политическа ентропия”. Активното му присъствие в образователната практика на ВСУ не бива да подмине и разработената концепция за разкриване на университетска специалност „Европейска културна политика” - в някакъв смисъл проекция и на участието му в проект за опазване на културното наследство.

Съдържателните идентификации на монографичното изследване „Властта и човекът”, подкрепени от разгърнати плодотворни идеи в други „по-малкоформатни” проекти, дали живот на поредица от научни статии очертават контурите на нефрагментиран и последователно систематизиран семиотичен подход към изследване на властта. Достоинства, обосновавали правото на Смилков да декларира подредена, аргументирана платформа от основополагащи приноси, маркиращи забележимо присъствие в полето на българската политическа наука.

Записаните в научната продукция на д-р Смилков респектиращи свидетелства за забележим творчески потенциал, продуктивният трансфер на знания в образователната практика и отрадните референции на преподавателско присъствие излъчват основанията на положителната оценка на кандидатурата му като участник в конкурса за заемане на академическата длъжност доцент. Основия, които ме поощряват да предложа убедено членовене на научното жури с единодушен позитивен вот да нотифицират заемането на академичната длъжност ” доцент” от д-р Калоян Смилков.

3.11.2011 г.

Проф.д-р А. Рангелов